

IV. MISCELLANEA

CONTRIBUȚII LA STUDIUL DIPLOMATIEI SLAVO-ROMÎNE Sfatul domnesc și sigiliile din timpul lui Neagoe Basarab (1512—1521)

AURELIAN SACERDOȚEANU

Domnia lui Basarab voievod, zis Neagoe Basarab, este integrată istoriei noastre sub multe aspecte atât politice cât mai ales culturale. Cu toate acestea, până acum nu i s-a putut închina o monografie în care să apară figura integrală și reală a voievodului și condițiile social-politice ale timpului său. Ca o contribuție la o astfel de monografie aducem și noi paginile de față în care căutăm să precizăm care au fost colaboratorii lui Neagoe Basarab în sfatul domnesc și ce sigilii s-au întrebuițat în acel timp pentru autentificarea actelor și scrisorilor. Astfel alcătuită, lucrarea noastră servește la critica diplomatică a tuturor arhivaliilor contemporane, ceea ce va duce în viitor la evitarea folosirii unor falsuri diplomatice și sigilografice și la o datare mai precisă a documentelor emise de cancelaria Țării Românești între 1512—1521.

Am cuprins în cadrul acestei preocupări pe Teodosie voievod, fiu și urmaș al lui Neagoe Basarab (de la care nu ne-a rămas nici un document cu sfat) și pe Despina, doamna lui Neagoe și mama lui Teodosie. Prin corespondența lor se înmulțesc izvoarele noastre sigilografice și dobîndim o imagine mai clară a diplomatiei primei jumătăți a secolului al XVI-lea.

Despre sfatul domnesc al lui Neagoe Basarab s-a ocupat cîndva Ștefan D. Grecianu într-o lucrare bogat informată însă necritică, azi foarte greu accesibilă și mult învechită¹. În această privință totul a trebuit să fie refăcut în întregime. Cît privește sigiliile, acestea s-au bucurat de o mai atentă și erudită cercetare, fără a îmbrățișa însă întregul material informativ existent².

¹ Șt. D. Grecianu, *Șirul voievozilor cu divane și note* (fără loc și an). Neterminată și nepusă în comerț, această lucrare este cunoscută numai prin câteva exemplare; folosesc exemplarul personal cu 160 pagini, cuprinzînd anii 1501—1548. O reconstituire și identificare face T. G. Bulat, *Din domnia voievodului Neagoe IV Basarab*, în «Închinare lui Nicolae Iorga cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani», Cluj, 1931, p. 79—81. Cf. și *Lista dregătorilor din sfatul domnesc al Țării Românești în secolele XV—XVII*, «Studii și materiale de istorie medie», IV (1960), la dregătoriile și datele respective, lucrare cu unele lipsuri.

² Cel dintîi care a atras atenția asupra unui sigiliu zis al lui Neagoe Basarab a fost Dimitrie A. Sturdza, *Dare de seamă despre colecțiunea de documente istorice române aflate la Wiesbaden*, București, 1888 (extras din An. Acad. Rom., seria II, t. VIII, secț. II), p. 11—12, cu traducere de B. P. Hasdeu și bună reproducere în planșa I. Numai că documentul la care se referă (azi la Acad. R.P.R., Doc. XXI/204) nu este al lui Neagoe Basarab, ci de la Basarab Laiotă. Cf. I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, I, București, 1905, p. 128—129. Tot așa îl consideră și Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul 1346—1603*, București, 1931, p. 94—95. După aceea a urmat Ioan Bogdan, mai întîi prin punerea în lumină a două sigilii numai prin traducerea legendei lor (*Documente și regește privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București, 1902, p. LXIII—LXIV și LXXIX—LXXX), apoi mai pe larg într-o nouă prelucrare cu privire la aceleași documente (*Relațiile*, 1905, p. LXIII și LXXVI—LXXVIII). I. Bogdan, prin caracterul specific al lucrării sale, nu a putut stabili toate variantele sigilografice, dar prin adnotările atât de minuțioase la fiecare document editat a adus cea mai bună contribuție la sigilografia românească. În același timp contribuții prețioase a adus și Stoica Nicolaescu, atât în ce privește lectura unor legende cît și pentru folosirea desenului, care fixează cel mai bine descrierea sigiliilor (*Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești cu Moldova și Ardealul în sec. XV și XVI*, București, 1905, p. 334—335). În sfîrșit, Petre V. Năsturel nu aduce nici o contribuție, căci consideră valabilă identificarea greșită a lui Sturdza, la care mai adaugă o informație de la St. Nicolaescu (*Nova plantatio*, București, 1905, extras din «Revista pentru istorie, arheologie și filologie», vol. XV, p. 36—37). Mult mai tîrziu, într-o lucrare de ansamblu de valoare inegală, se menționează numai sigiliul mare al lui Neagoe Basarab și mai pe larg despre sigiliul orașului Tirgoviște (Emil Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești* (*Documente privind istoria României. Introducere*, vol. II), București, 1956, p. 410, 443—444 și 492—494).